

Herdenkingen 15 en 16 augustus 2026

Op 14, 15 en 16 augustus werd door het hele land stilgestaan bij het officiële einde van de Tweede Wereldoorlog in het Koninkrijk der Nederlanden. Deze herdenkingen vonden plaats ter nagedachtenis aan alle slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog in voormalig Nederlands-Indië. Eerste Kamervoorzitter Mei Li Vos woonde verschillende herdenkingen bij. Op 15 augustus droeg ze het gedicht *Er leven haast geen mensen meer* voor en op 16 augustus hield zij een toespraak, *Buiten alle boten*.

- [Herdenking slachtoffers voormalig Nederlands-Indië](#) (nieuwsbericht)

Gedicht herdenking 15 augustus

Er leven haast geen mensen meer...' (Wim Kan)

Er leven niet veel mensen meer die het hebben meegemaakt,
de vijand heeft er ongeveer één derde afgemaakt.

Die slapen in een jutezak, de Burmahemmel is hun dak.
De kampen zijn verlaten, leeg de cellen.
Er leven niet veel mensen meer die het kunnen navertellen.
Wat aan die railroad is gebeurd weten de doden alleen.

Daar onder elke dwarsligger ligt welgeteld er één
Maar die houdt in de Burmagrond tot in de eeuwigheid zijn mond.
Wat hier gebeurde had hij nooit kunnen voorspellen.
Er leven niet veel mensen meer die het kunnen navertellen.

Die alles weten nog van toen: de driepagodenpas,
de dodenspoorlijn bij Rangoon, ontvluchten, hoe dat was.
Je werd zonder te zijn verhoord op keizerlijk bevel vermoord.
Maar wie wil dat nu nog tentoon gaan stellen?

Er leven haast geen mensen meer die het kunnen navertellen.
En toch leeft er nog altijd één die het navertellen kan,
die de geschiedenis kent als geen: de keizer van Japan.

Nou hij niet opgehangen is, had op Soestdijk toen aan de dis
tenminste toch eens iemand kunnen vragen hoe dat zat destijds in Burma
aan die railroad
met die doden
en die zieken
en die honger
en die cellen.

Wat had-ie dat
terwijl hij at
móóí kunnen navertellen.

Toespraak herdenking 16 augustus

Buiten alle boten

Mijn Chinese opa en mijn Indische oma zijn nooit naar een Indië-herdenking geweest. Die herdenkingen gingen niet over hen. Die waren niet voor hen.

Bovendien kwam in Nederland pas heel laat, in de jaren 80 van de vorige eeuw, de erkenning dat er ook oorlogsleed was geweest in voormalig Nederlands-Indië. Toen waren ze al bijna dood. Ellen Deckwitz schreef daar vorige week over, niet het Indisch Zwijgen, maar door Hollandse Hardhorendheid kwam die erkenning zo laat.

Die erkenning ging in eerste instantie vooral over het leed van de witte Nederlanders die in het kielzog van de kolonisering daar zaten.

Dat waren dus niet mijn opa en oma.
Die waren namelijk Chinees en Indo.

De de-koloniale herdenking van vandaag hadden mijn opa en oma vast onnodig, soesah, soedah gevonden.

Want ze waren niet antikoloniaal. Ze wilden namelijk bij de Nederlands-Indische gemeenschap horen. Dus deze herdenking gaat ook niet over hen.

Die Nederlands-Indische gemeenschap vond niet dat mijn opa en oma bij hen hoorden.
Want mijn opa was een Chinees.
Dat waren de Joden van Azië.
Mijn oma was een Indo die er donkerder uitzag dan haar familie,
Marion Bloem noemt dat treffend het 'trappetjesdenken'.
Hoe witter hoe beter.

In Indonesië iets herdenken of vieren zat er ook niet in, 17 augustus was voor hen geen feestdag. Indonesiërs kotsten hen uit omdat ze Nederlanders hadden geholpen in de oorlog. Dus de viering in Indonesië ging ook niet over hen.

En wat moet je in Nederland sowieso herdenken bij stank voor dank?
Als je dan eindelijk als vluchteling bent erkend en naar Nederland mag gaan, maar vervolgens 'zwartje' of 'pinda-chinees' wordt genoemd?

Nee, ze zijn nooit gegaan en zouden ook nu niet gaan. Naar een herdenking of viering.

Ze hebben alle boten gemist die je in de herdenkingen en vieringen van de afgelopen 80 jaar kon missen. Ze hebben keuzes gemaakt die niet werden erkend of herdacht.

Ik geef wat achtergrond.

Tot de Tweede Wereld Oorlog leefden mijn opa en oma hun leven als ondernemers en deden wat ze moesten doen volgens hun christelijke normen en waarden. Ze waren enorm gelovig en op Nederland georiënteerd. Hun kinderen gingen naar de Nederlandse school.

Toen de Japanners kwamen hielpen ze de Nederlanders. Mijn opa en oma zagen de Japanse bezetter niet als bevrijder, in tegenstelling tot veel Indonesiërs.

Toen de Japanners de Nederlandse scholen sloten sloten mijn opa klusjes voor de Nederlandse Indokinderen die op straat zwierven. Toen de Nederlandse mannen werden gevangen genomen gingen hun vrouwen en kinderen het Jappenkamp in. Andere kinderen, meestal van Indo's, kwamen op straat terecht omdat hun ouders verdwenen waren, opgepakt door de Japanners. Deze kinderen werden door mijn opa en oma opgevangen. Sommige kinderen werden later weer door hun ouders gevonden, andere kinderen zagen hun ouders nooit weer terug. Niet alleen kinderen namen ze in huis, er waren ook Inlandse oma's achtergelaten, zij vonden ook een veilige plek bij mijn grootouders.

Terwijl Oma de zorg voor alle log'és op zich nam, ging opa vermomd als kleine handelaar (scharrelaar?) met een pikulan, dat is een draagconstructie op je schouders, het kamp in om de vrouwen geestelijk bij te staan. Hij was ook voortdurend onderweg om voedsel voor de vele monden te vinden. Als Chinees had hij alle vrijheid die de Nederlanders en de Indo's niet hadden. Het huis dat hoogstens plaats bood voor 10 mensen werd bewoond door meer dan 40 mensen.

Mijn opa werd aan het eind van de oorlog opgepakt door de Japanners omdat hij met zijn geestelijke bijstand subversieve activiteiten zou plegen. Hij is gruwelijk gemarteld door de Japanners. Hij kwam meer dood dan levend uit de gevangenis. Zijn vrouw en kinderen herkenden hem in eerste instantie niet. Hij kwam pas 12 dagen na de bevrijding op 15 augustus uit de gevangenis. Tja, wat moesten de bevrijders met een uitgemergelde Chinees.

Na de oorlog hoopten mijn opa en oma hun onderneming weer op te kunnen pakken. Maar in onafhankelijk Indonesië waren ze fout in de ogen van de Indonesiërs. Omdat ze Nederlanders hadden geholpen hadden ze immers de koloniale bezetter geholpen.

Toen ze het in Indonesië niet meer konden uithouden door aanhoudend gepest en bedreigingen, wilden ze naar dat onbekende Nederland vluchten.

Dat Nederland waar ze nog nooit waren geweest, maar wiens burgers ze wel hadden geholpen in de oorlog.

Maar dat ging natuurlijk zomaar niet.
Wie dachten die bruine mensen wel dat ze waren.

Een aantal Nederlanders die in de oorlog waren geholpen door mijn opa en oma hebben hemel en aarde bewogen om dit Chinees-Indische gezin toe te laten als politiek vluchteling.

De ontvangst ging toen net zo van harte als bij de Afghaanse tolken en ondersteuners die in 2021 naar het land van hun Nederlandse werkgever willen vluchten. De ontvangst was net zo hartelijk als voor de Molukkers die naar Nederland moesten vluchten.

Voor je het weet is de rust, orde en reinheid van Nederland verstoord door al die donkere mensen.

In 1961 kwamen ze dan eindelijk aan in Nederland. Ze mochten via contractpensionnetjes in de armste wijk van Arnhem wonen en daar proberen een leven op te bouwen.
Uiteraard na terugbetaling van geleend geld en de kosten van het pension waarin ze de eerste maanden leefden.

Dus als een herdenking gaat over het bittere leed van de vrouwen en kinderen in het kamp: nee, dat ging niet over mijn oma. Zij had hen alleen maar geholpen en eten gedeeld met die vrouwen en kinderen.

Dus als een herdenking gaat over de verschrikkingen die de Nederlandse mannen bij de Birma-spoorlijn ondergingen, ging dat niet over mijn opa. Hij was gemarteld in de gevangenis. Bovendien een Chinees. De dokter die hem in de 70-er jaren keurde voor een uitkering als oorlogsgetroffene had aan een paar minuten genoeg om vast te stellen dat hij nog leefde en dus nergens recht op had.

Mijn opa en oma vielen buiten alle boten.
Omdat ze de verkeerde kleur hadden voor de Nederlandse gemeenschap in Nederlands Indië.
De verkeerde keuzes hadden gemaakt voor de Indonesiërs.
Omdat ze voor Nederland slechts vluchtelingen met nareizigers waren. Daar heeft Nederland nooit zo van gehouden.

Het is best makkelijk om mensen in categorieën te verdelen en vervolgens een indeling in goede en foute mensen te maken.

Mijn opa en oma hebben in een fout systeem iets universeels gedaan.
Getroost.
Eten gegeven.
Wezen, zwervers en weduwen van straat geplukt en onderdak gegeven.

Maar buiten kijf staat dat het koloniale systeem fout was en je kan niet ontkennen dat zij daar geen vraagtekens bij hebben gezet.

Denken we hier vandaag aan het foute systeem en alle gevolgen?
Denken we ook aan de kleine maar universele goede daden?

Ik denk zeker aan het foute koloniale systeem.
Ik herdenk het leed van mensen, in en buiten dat systeem.

Ik herdenk ook de goede daden.

Laten we leren van mensen die systemen ter discussie stellen.
Tegen de klippen op, met gevaar voor eigen leven.

Maar laten we ook leren van de lieve mensen die het systeem niet ter discussie stellen, maar doen wat universeel goed is: hongerigen voeden, daklozen opvangen, troosten bij verdriet. Dat kan je in elk systeem, ook foute systemen, doen.

Dank voor jullie aandacht.